

Päivämäärä
6.10.2020

OULUN KAUPUNKI

TOPPILAN MANNISENOJANPUISTON

ALUEEN LUONTOSelvitys

Päivämäärä **6.10.2020**
Laatija **Antje Neumann, Heikki Tuohimaa, Ramboll Finland Oy**
Tarkastaja **Nelli Nenonen, Ramboll Finland Oy**
Hyväksyjä **Johanna Jylhä, Oulun kaupunki**
Kansikuva **Mannisenojanpuiston selvitysalue ilmakuvasa**

Viite 1510056231-001

SISÄLTÖ

1.	JOHDANTO	3
2.	MENETELMÄT	4
2.1	Kasvillisuusselvitys	4
2.2	Linnustoselvitys	4
2.3	Direktiivilajiselvitys	4
3.	TULOKSET	5
3.1	Alueen yleiskuvaus	5
3.2	Kasvillisuusselvitys	5
3.2.1	Lumen vastaanottoalueen ja sen reunalla olevat läjitysalueet	5
3.2.2	Kentän itäpuolinen metsäkaistale	6
3.2.3	Selvitysalueen eteläosan lehtometsä	7
3.2.4	Mannisenojanpuiston pohjoisreuna	8
3.2.5	Selvitysalueeseen ja sen läheisyyteen sijoittuvat vesistöt	9
3.3	Linnustoselvitys	11
3.3.1	Yleiskuva	11
3.3.2	Suojelullisesti luokitellut lajit	11
3.3.3	Arvokkaat lintualueet	12
3.4	Direktiivilajiselvitys	13
4.	YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET	15
5.	LÄHDE- JA KIRJALLISUUSLUETTELO	16

1. JOHDANTO

Mannisenpuiston selvitysalue sijaitsee noin 5 km ydinkeskustasta luoteeseen. Se sijoittuu varsinaisen puiston ja vedenpuhdistamon väliin ranta-alueen läheisyyteen.

Tehtävänä oli laatia luontoselvitys noin 7 hehtaarin selvitysalueelle (kartta 1). Työ liittyy rantareitin suunnitteluun. Luontoselvitys sisältää pesimälinnusto-, viitasammakko- ja kasvillisuusselvitykset.

Biologi FM Antje Neumann Ramboll Finland Oy:stä on laatinut kasvillisuus- ja direktiivilajiselvitykset. Linnustonselvityksen maastotyöt on laatinut linnustoasiantuntija Jari Peltomäki Finnature Oy Ltd:stä ja sen osalta raportoinnista on vastannut ympäristösuunnittelija (fil. yo.) Heikki Tuohimaa.

Kartta 1. Hankealueen rajausta sinisellä maastokarttapohjalla (MML 2020).

2. MENETELMÄT

Luontoselvityksen esityönä haettiin POP-ELY-keskukselta ja Lajitietokeskukselta ajankohtaiset uhanalaisten lajien esiintymistiedot selvitysalueelta. Lisäksi arvioitiin olemassa olevan paikkatiedon, maastokartta- ja ilmakuvatulkinnan perusteella alustavasti alueen suojelullisista syistä huomioon otettavat luontokohteet.

2.1 Kasvillisuusselvitys

Kasvillisuusselvityksen maastotyöt tehtiin 10.7. ja 12.8.2020. Maastossa käveltiin systemaattisesti selvitysalueen läpi, kirjaten ylös lajisto- ja luontotyyppitietoja. Maastotöissä kiinnitettiin erityistä huomiota metsälailla (10 §), vesilailla (11 §) sekä luonnonsuojelulailla (29 §) suojeltujen luontotyyppien, uhanalaisten luontotyyppien ja suojelullisista syistä erityishuomiota vaativien lajien mahdollisten esiintymispaikkojen havainnoimiseen. Erityishuomiota vaativat lajit ovat luonnonsuojelulain suojelusäännöksissä tarkoitettuja kasvi- ja eläinlajeja, silmällä pidettäviä tai uhanalaisia lajeja, rauhoitettuja lajeja ja luontodirektiivin liitteen IV (b) kasvilajeja. Kasvillisuusselvityksen maastotyöt kohdistettiin erityisesti mahdollisiksi luontoarvokohteiksi arvioituille osa-alueille kuten Mannisenpuiston ja Mannisenpuiston väliin sijoittuvalla lehdolle.

2.2 Linnust selvitys

Linnustonsuojelun kannalta merkittävimmiksi lajeiksi katsottiin luonnonsuojelulain 46 §:n ja 47 §:n nojalla uhanalaisiksi luokitellut lajit ja erityisestä suojelua vaativat lajit, Suomen lajien uhanalaisuustarkastelussa valtakunnallisesti tai alueellisesti uhanalaisiksi määritellyt lajit (Lehikoinen ym. 2019, Birdlife Suomi 2013) sekä Euroopan Unionin lintudirektiivin (Neuvoston direktiivi 79/409/ETY) liitteen I mukaiset lajit, joiden elinympäristöjä jäsenvaltioiden tulisi suojella erityistoimin sekä Suomen kansainväliset vastuulajit.

Maastokäynnit lintuselvityksen osalta ajoittuivat 28.5. klo 10:00-10:30 ja 29.5. 3:15-4:30 sekä 3.6. klo 4:50-8:20 sekä 12.6. 2:30-4:00. Linnusto inventoitiin huolellisesti ns. kartoituslaskentamenetelmää käyttäen. Maastokartoituksessa sovellettiin luonnontieteellisen keskusmuseon linnustoseurannan havainnointiohjeita (mm. Koskimies ja Väisänen 1994). Reviirit ja parimäärät tulkittiin ohjeiden mukaisesti. Alueen linnustollisesti merkittävyyttä arvioidaan maastokartoitusten perusteella.

2.3 Direktiivilajiselvitys

Direktiivilajiselvitys tehtiin pääosin asiantuntija-arviona lajien levinneisyystietojen sekä maastoselvityksen aikana saatujen elinympäristötietojen perusteella.

Karttatarkastelun perusteella mahdollisiksi viitasammakon elinympäristöksi arvioitiin Mannisenpuiston vesistö, Mannisenpuisto sekä selvitysalueen itähaarassa sijaitseva lampi. Lisäksi tarkkailtiin metsissä ja vesistöjen läheisyydessä olevia vesijättöjä.

Viitasammakoiden osalta tehtiin alueelle maastoselvitys 13.5. klo 22-24 (sää pouta, tyyni, lämpötila 2°C) sekä toinen kierros 19.5.2020 (sää pouta, tyyni, 7°C). Viitasammakoselvityksen maastotyöt tehtiin kutuaikana, jotta sammakkoeläinten esiintymisestä selvitysalueella voitaisiin saada käsitys koiraiden ääntelyn perustella. Oulussa oli joillakin kohteilla viitasammakoita äänestä jo 7.5.2020, joten arvioitiin niiden Mannisenpuiston hieman varjossa olevien kohteiden selvitysaika olevan noin viikko myöhemmin. Puiden varjostamassa lammessa oli silloin vielä hieman jäätä, muut tarkistavat vesistöt olivat jäättömiä. Lammen jäätilanteen vuoksi tehtiin alueen kohteille vielä toinen maastokäynti 19.5.2020.

Viitasammakkoselvitys tehtiin kävellen hitaasti vesistöjen rantoja pitkin samalla kuunnellen mahdollista sammakkoeläinten ääntelyä. Lisäksi mahdollisten kutuvesistöjen ääressä seisottiin tai istuttiin hiljaa 15–30 minuuttia kuunnellen ääntelyä.

3. TULOKSET

3.1 Alueen yleiskuvaus

Selvitysalue koostu pohjoisessa sijaitsevasta lumen vastaanottoalueen avoimesta kentästä, sen itäpuolisesta metsäkaistaleesta sekä kentän eteläpuolella sijaitsevasta Mannisenjoasta, Mannisenjojan eteläpuolisesta lehtometsästä ja Mannisenjojanpuiston pohjoisreunasta. Lehtometsän ja kentän itäpuolisessa metsikössä sijaitsevan pienen soistuman kasvillisuus on luonnontilaisen kaltaista. Muilta osin alue on voimakkaasti ihmisvaikutuksen alhainen. ELY-keskuksen tietokantatietojen perusteella (ELY-keskus 2020) selvitysalueella esiintyy kaksi uhanalaista lajia, vesihilpi ja sammakkoleinikki.

3.2 Kasvillisuusselvitys

3.2.1 Lumen vastaanottoalueen ja sen reunalla olevat läjitysalueet

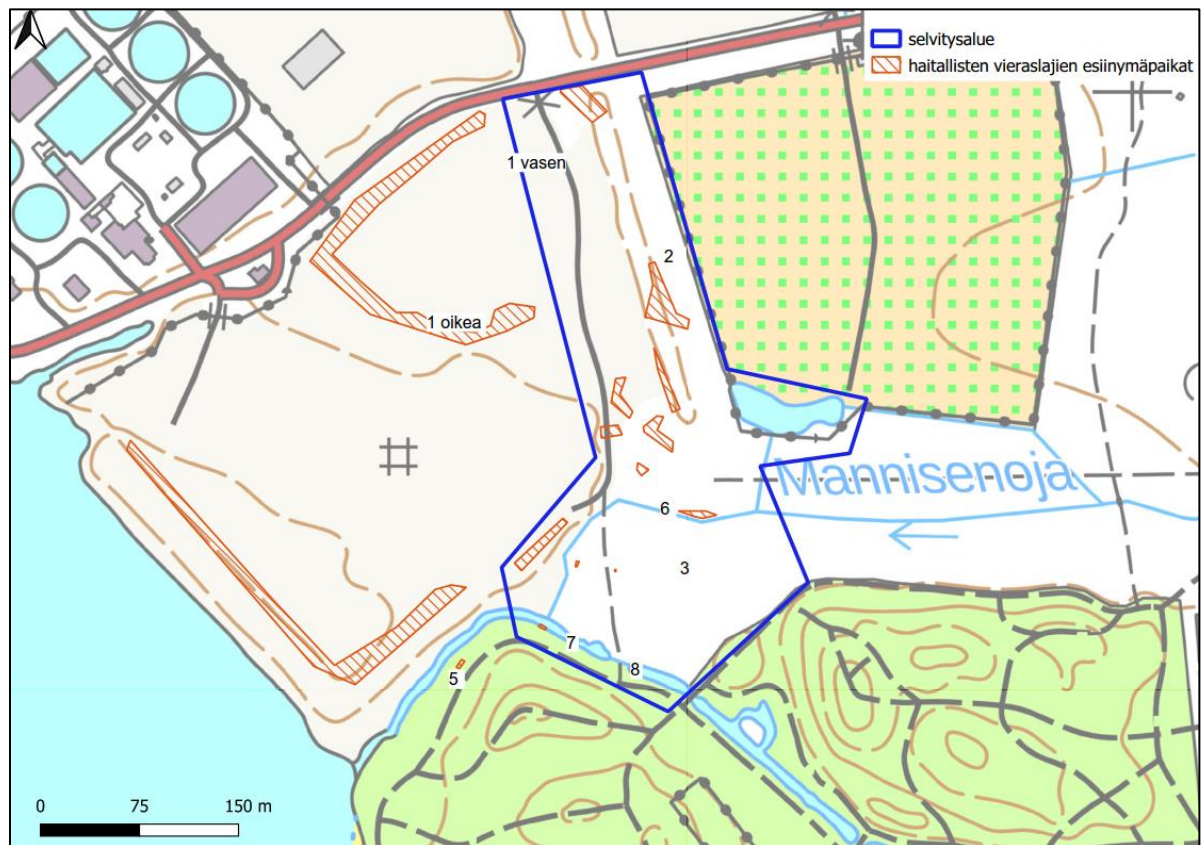
Lumen vastaanottoalueella havaittiin lähinnä pioneerikasvilajistoa ja joutomaan lajistoa. Lajistoon kuuluvat mm. peltosaunio, pihasaunio, piharatamo, timotei, hevонhierakka, valkoapila, punaapila, nurmirölli, valkomesikkä, voikukka, syysmaitiainen, jauhosavikka, pujo, hiirenvirna, nokkonen, maitohorsma, puna-ailakki, vuohenputki, rönsyleinikki, siankärsämö, koiranputki, pietaryrtti, pelto-ohdake sekä läjitysmaan vallin reunalla seittitakiainen.

ELY-rekisteritietojen mukaan alueella on sammakkonleikin (silmälläpidettävä NT ja alueellisesti uhanalainen RT 3a) esiintymä (kaikki havaintotiedot vuodelta 1998). Maastokäynnillä ei sammakkonleikkiä havaittu. Lajin tiedossa olevalla esiintymispaikalla on maanläjitysaluetta ja korkea-kasvuista joutomaan kasvillisuutta.

Kentän reunoilla sijaitsevilla vanhoilla maaläjitysvalleilla esiintyy yllä mainittujen lajien seassa useita koristekasveja ja vieraslajeja. Alueella havaittuihin koristekasveihin kuuluvat lähinnä suomenröyhytatar ja pensasangervot. Haitalliseksi vieraslajiksi luokiteltu jättipalsami on muodostunut laajoja kasvustoja kenttää ympäröiville maavalleille (Kartta 2). Osa kasvustoista sijaitsee selvitysalueella. Lisäksi havaittiin haitalliseksi vieraslajiksi luokiteltua kurttureusupensasta selvitysalueen länsirajan tuntumassa.

Kuva 1. Lumen vastaanottoalueella kasvaa joutomaan kasvillisuutta ja sen reunoilla sijaitsevilla maaläjitysvalleilla on laajoja esiintymiä haitallista vieraslajia jättipalsamia.

Kartta 2. Mannisenjoanpuiston selvitysalueella ja sen läheisyydessä maastokäynneillä 10.7. ja 12.8. havaitut haitalliset vieraslajit. Suurin osa vieraslajiesiintymistä on jättipalsamia. Lisäksi havaittiin kurturuusupensas ja eteläruttojuurikasvusto. Numerot ovat kasvillisuusselvityksen valokuvien ottamispai- kat. (pohjakartta: MML 2020)

3.2.2 Kentän itäpuolinen metsäkaistale

Lumen vastaanottoalueen itäpuolinen noin 1,4 ha kokoisen metsäkaistaleen puusto on hieskoivu- valtainen. Alueella esiintyy koivun lisäksi harmaaleppää sekä pensaista pihlaja, vadelma ja puna- herukka. Läjitysmaavallin päällä ja sen läheisyydessä esiintyy kenttäkerroksessa sekoitus jouto- maan lajeista, vieraslajeista ja metsäkasvillisuudesta. Lajistoon kuuluvat maitohorsma, metsäal- vejuuri, koiranputki, nokkonen, oravanmarja, puna-ailakki, metsätähti, mesimarja, karhunputki, punakoiso ja haitallinen vieraslaji jättipalsami.

Luhtaisissa allikoissa (Kuva 2) havaittiin suhteellisen luonnontilaisen kaltaista lajistoa, mm. kur- jenjalkaa, terttualpia, korpikastikkaa, viiltosaraa, luhtasuoputkia, mesiangervoa, rönsyleinikkiä, rantamataraa ja suo-orvokkia ja luhtavuohennokkaa.

Kuva 2. Metsän lomassa on luhtainen allikko, jossa kasvaa mm. turtuallia.

3.2.3 Selvitysalueen eteläosan lehtometsä

Selvitysalueen eteläosassa esiintyy noin 1,8 ha alalla luonnontilaisen kaltaista maankohoamisrannikon primäärisuksessiovyöhykkeen lehtometsää (vaarantunut, VU).

Lehdolla on sekä tuoreen keskiravinteisen että kostean keskiravinteisen lehtometsän omaispiirteitä. Puu- ja pensaslajeihin kuuluvat hieskoivu, harmaaleppä, tuomi, pihlaja ja punaherukka. Kenttäkasvillisuudessa esiintyy saniaisia kuten metsäalvejuuri, metsäimarre, hiirenporras ja korpiimarre. Lisäksi alueen lehdossa kasvavaa metsätähtiä, sudenmarjaa, mesimarjaa, oravanmarjaa, mesiangervoa, suo-orvokkia, rantamataraa, rönsyleinikkiä, nokkosta, karhunputkia ja valtakunnallisesti silmälläpidettävää sekä alueellisesti uhanalaista lehtopalsamia.

Lehtopalsami esiintyy etenkin lehdon keski- ja pohjoisosassa aina Mannisenjojan saakka ja uoman rannalla molemmiin puolin. Mannisenjojan pohjoispuolella lehdossa on useita jättipalsamikasvustoja, joista osa ulottuu Mannisenjojan rantaan saakka ja kilpailee siellä pienemmän lehtopalsamin kanssa. Mannisenjojan eteläpuolella ei tehty havaintoja jättipalsamista. Jättipalsamia esiintyy kuitenkin kävelyreitillä länsipuolella Mannisenjojan varrella samalla paikalla kuin lehtopalsamiakin.

Kuva 3. Selvitysalueen eteläosan lehtometsässä kasvaa mm. alueellisesti uhanalaista lehtopalsamia (NT, RT 3a).

Kuva 4. Lehtopalsami (keltaiset kukat) on heikompi kilpailija kuin jättipalsami (violetit kukat).

3.2.4 Mannisenajanpuiston pohjoisreuna

Puiston kevyen liikenteen väylän ja lampien rantakasvillisuuden välissä on niittykaistale. Niittykaistaleella esiintyy mm. nurmirölliä, englanninraiheinää, nurmitähkiötä ja pietaryrttiä. Alueella on laajahko esiintymä haitalliseksi vieraslajiksi luokiteltua etelänruttojuurta (Kuva 5, vasen kuva). Selvitysalueen ulkopuolella lännessä nurmikaistale muuttuu kuivemmaksi ja siinä esiintyy värikkäitä kuivan niityn ja ketolajeja kuten kissankelloa, ketoneilikkaa (NT, RT3a) ja nurmirölliä (Kuva 5, oikea kuva). Ketoneilikkaa esiintyy laajemminkin puiston lounaisosassa.

Kuva 5. Mannisenajanpuiston pohjoisreunalla on esiintymä haitallisiin vieraslajeihin kuuluvaa etelänruttojuurta. Lännempänä on värikäs ketokasvillisuus, mm. kissankelloa ja alueellisesti uhanalaista ketoneilikkaa (NT, RT3a).

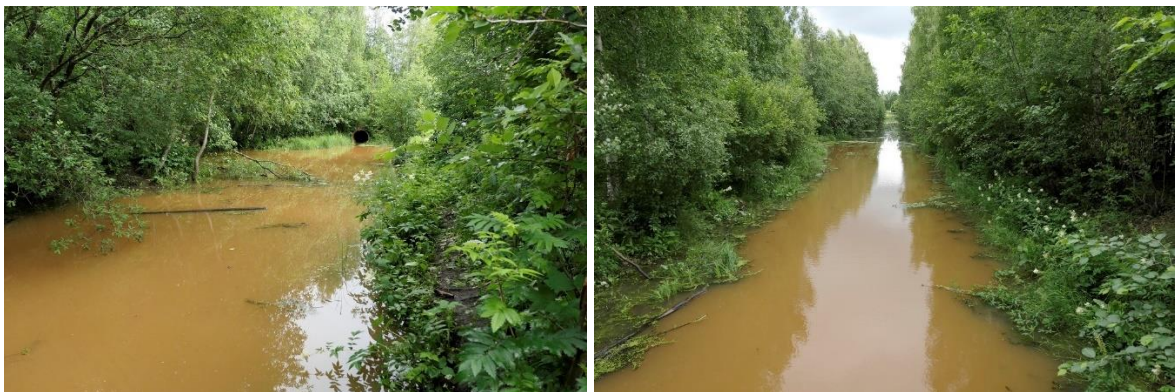
3.2.5 Selvitysalueeseen ja sen läheisyyteen sijoittuvat vesistöt

Mannisenoja on matala ja ruskeavetinen (rautapitoinen) puro, jonka rantakasvillisuus on selvitysalueen kohdalla luonnontilaisen kaltainen. Paikoin on kaatunut lahoavia puita uoman yli, mikä lisää paikallista luontoarvoa.

Kuva 6. Mannisenojan ranta-alueet ovat luonnontilaisen kaltaisia.

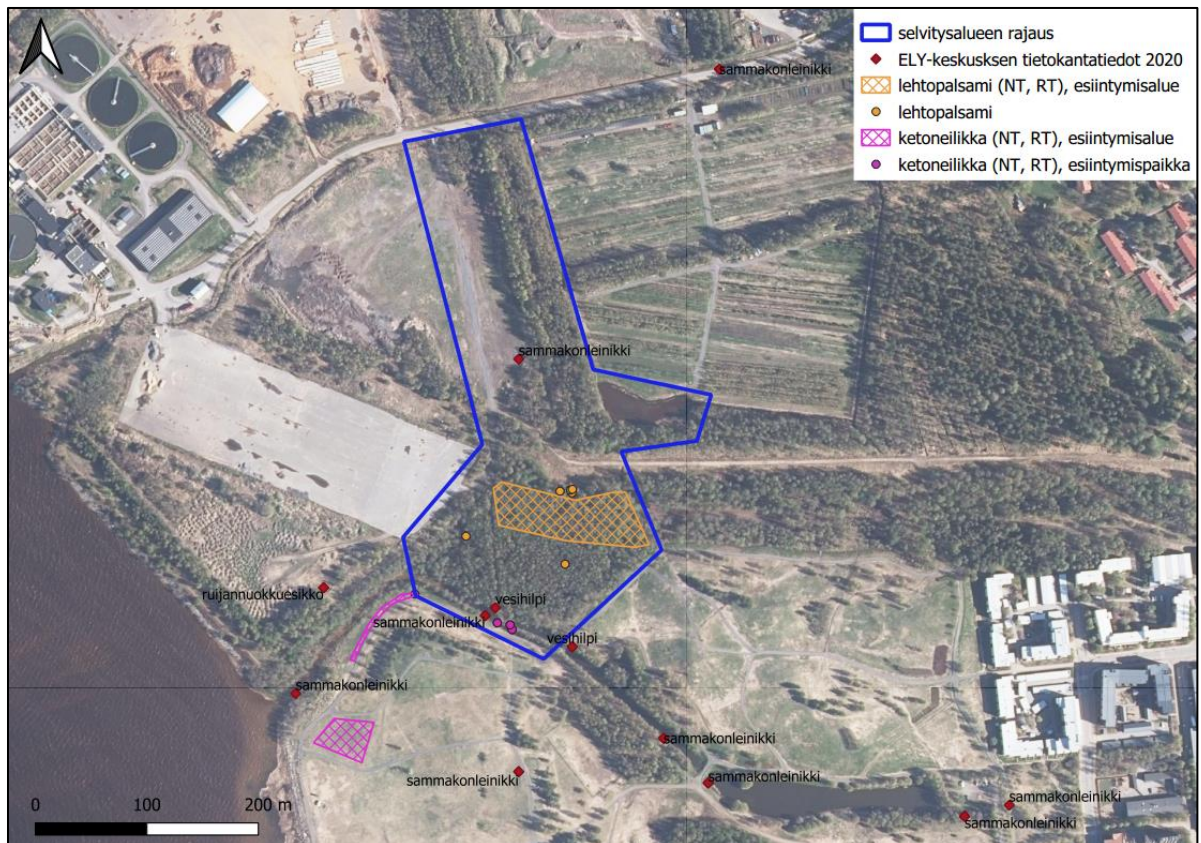
Mannisenpuiston pohjoisosassa sijaitsevat lammet olivat heinäkuun maastokäynnin aikana punaruskeavetisiä, mikä viittaa veden korkeaan rautapitoisuuteen (Kuva 7). Vedessä kellui rehevöitymistä indikoivaa limaskaa, jota oli levinnyt elokuun mennessä etenkin itäisessä uomaosassa laajasti vesistön pintaa peittäen (Kuva 8). Muita rantaveden lajeja ovat ratamosarpio, vehka, terttualpi, viiltosara ja sinikaisla. Ranta-alueella esiintyy korpikastikkaa, rentukkaa, myrkkukoisoa, vuohenputkea, mesiangervoa, rönsyleinikkiä, korpikaisla ja nokkosta. Selvitysalueella ja sen läheisyydessä on ELY-rekisteritietojen mukaan lampien rannoilla kahden huomioon otettavan lajin, sammakkoleinikin (NT, RT 3a) ja vesihilven (NT) esiintymää (kaikki havaintotiedot vuodelta 1998). Maastokäynneillä 10.7. ja 12.8.2020 ei havaittu kumpaakaan. Sammakkoleinikin paikalla kasvoi yllä mainittua ranta-alueen kasvillisuutta. Vesihilven esiintymispaikan alueella kasvoi viiltosaraa (Kuva 7, oikeassa kuvassa putken aukon vasemmalla puolella).

Kuva 7. Mannisenpuiston pohjoisreunalla olevat lammet olivat heinäkuussa punaruskeavetisiä.

Kuva 8. Elokuksella maastokäynnillä Mannisenpuiston pohjoisreunalla olevista lammista itäinen oli liimaskan peitossa.

Kartta 3. Mannisenpuiston selvitysalueella ja sen läheisyydessä sijaitsevien uhanalaisten lajien esiintymispaikat. Maastokäynneillä 10.7. ja 12.8.2020 ei alueella havaittu ELY-keskuksen rekisteritietojen mukaisia lajeja, sammakonleikkiä, vesihilpiä ja ruijannuokkuesikkoa. (ilmakuva: MML 2020).

3.3 Linnustoselvitys

3.3.1 Yleiskuva

Selvitysalueella ja sen läheisyydessä 100 metrin säteellä havaittiin pesintään viittaavasti maastokäyntien aikana noin 35 lintulajia. Merenranta mukaan laskettuna lajimäärä on selvästi suurempi. Selvitysalueen rajojen sisällä linnusto koostuu valtaosaksi tavanomaisista pensaikoiden lehti- ja havumetsien lajeista. Runsaslukuisimmat lajit olivat peippo, pajulintu, punakylkirastas, lehtokerttu ja keltasirkku. Selvitysalueen sisällä linnustollisesti huomionarvoinen on eteläosan lahoppuustoinen lehtometsä. Siellä havaittiin pikkutikka, jonka tulkittiin olevan reviiirillä. Pikkutikka on elinvoimaiseksi luokiteltu, mutta se on lahoppuustoisia lehtimetsiä suosiva vähälukuinen ja vaatekallias laji. Pensaikoiden lajeja selvitysalueella olivat mm. urpiainen, punavarpuksen ja ruokokerttunen, avomaiden laji västäräkki.

Vesi- ja rantalintuja ei havaittu maastokäynneillä selvitysalueen rajojen sisäpuolella olevassa osassa Mannisenjojaa eikä myöskään erillisessä lammessa. Mannisenjojan eteläpäässä lähellä selvitysalueen rajaa havaittiin tavi (29.5. 1 koiras), rantasipi ja itäpuolen altaalla sinisorsia (29.5. 2 koirasta). Rannikon läheisyydessä monet vesi- ja rantalintulajit hyödyntävät pesimäalueinaan myös ihmistoiminnan luomia avoimia kenttiä. Selvitysalueen länsipuolella olevalla lumen vastaanottoalueella pesimälinnusto oli monipuolista. Lumen vastaanottoalueella pesivät mm. kivitasku, tiirayhdyskunta (kalatiira 20 paria, lapintiira 1 paria), meriharakka, pikkutylli, tylli, punajalkaviklo ja kuovi. Rantalinnut muodostivat löyhän lintuyhdyskunnan noin 50-150 metriä päähän varsinaisen selvitysalueen rajalta. Lumen vastaanottoalueen ja rannan välillä oli monia pensaikoiden ja ruovikoiden lajeja, mm. punavarpusia, ruokokerttusia, pensaskerttu ja mm. Pohjois-Pohjanmaalla vähälukuinen satakieli. Edustan vesialueella havaittiin (12.6.) ristisorsa (1 yks), taveja (3 koirasta) ja sinisorsia (5 koirasta) jotka todennäköisesti ovat lähialueiden pesimäkanta. Sorsalinnuilla paritulkinnat tehdään pääsääntöisesti koiraiden perusteella. Pesä, jossa naaras hautoo, on vaikeasti havaittavissa ja toisinaan pesä sijoittuu kauas rantaviivasta. Karttaa merkityt havaintopaikat ovat siis vesialueelta (kartta 4).

Muissa suunnissa selvitysalueen lähiympäristössä havaittiin tavanomaisia lähinnä kulttuurivaikutteisen ympäristön lajistoa, niistä ehkä huomionarvioisimpina Mannisenjojanpuistossa käenpiika ja pensaskerttu.

3.3.2 Suojellisesti luokitellut lajit

Taulukossa 1 on esitetty vuoden 2020 maastokäyntien yhteydessä tavatut suojellisesti luokitellut pesiviksi tulkitut lajit selvitysalueella ja sen lähialueella ja kuvattu havaittu esiintymä. Kartassa 4 on esitetty tärkeimpien lajien reviiirien sijainnit tai havaintopaikat. Suojellisesti luokiteltujen lajien lisäksi kartalla ovat harvalukuiset lajit, pikkutikka ja satakieli sekä rantalintulajit, meriharakka ja sinisorsa.

Vuoden 2020 uhanalaisuustarkastelussa vaarantuneiksi luokitelluista (VU) lajeista olivat ristisorsa. Silmälläpidettäviksi (NT) luokitelluista lajeista havaittiin pesintään viittaavasti pikkutylli, kuovi, punajalkaviklo, käenpiika, kiuru, västäräkki, ruokokerttunen, pensaskerttu ja punavarpuksen. Alueellisesti uhanalaisiksi (RT) luokiteltuja olivat tylli ja kivitasku.

Euroopan Unionin lintudirektiivi (79/409/ETY) koskee kaikkien luonnonvaraisina elävien lintujen, niiden munien ja pesien sekä niiden elinympäristöjen suojelua. Direktiivin I-liitteessä lueteltujen lajien (EU D1) suojeluun halutaan yhteisön alueella kiinnittää erityistä huomiota. Lintudirektiivin I-liitteessä mainittujen lajien elinympäristöjä on suojeltava erityistoimin, jotta varmistetaan lajien eloonjääminen ja lisääntyminen niiden levinneisyysalueella. Lajien suojelua varten on perustettu Natura-alueiden suojeluverkosto. EU:n lintudirektiivin liitteen I mukaisia lajeja olivat kala- ja lapintiira.

Kansainvälinen vastuu merkitsee lähinnä siitä, että lajin seuranta ja tutkimusta on tehostettava, ja että lajin elinympäristö tulee ottaa huomioon maankäytön suunnittelussa. Suomen vastuulla on sellaisia lajeja, joiden kokonaislevinneisyys on laaja, mutta ne ovat yleisiä vain pienellä osalla aluetta, josta merkittävä osa on Suomessa. Vastuulajeja valittaessa pidettiin ohje arvona, että Suomessa pesii vähintään 15 prosenttia Euroopan kannasta. Maastokartoituksissa tavattiin pesintään viittaavasti 4 Suomelle määriteltyä vastuulajia.

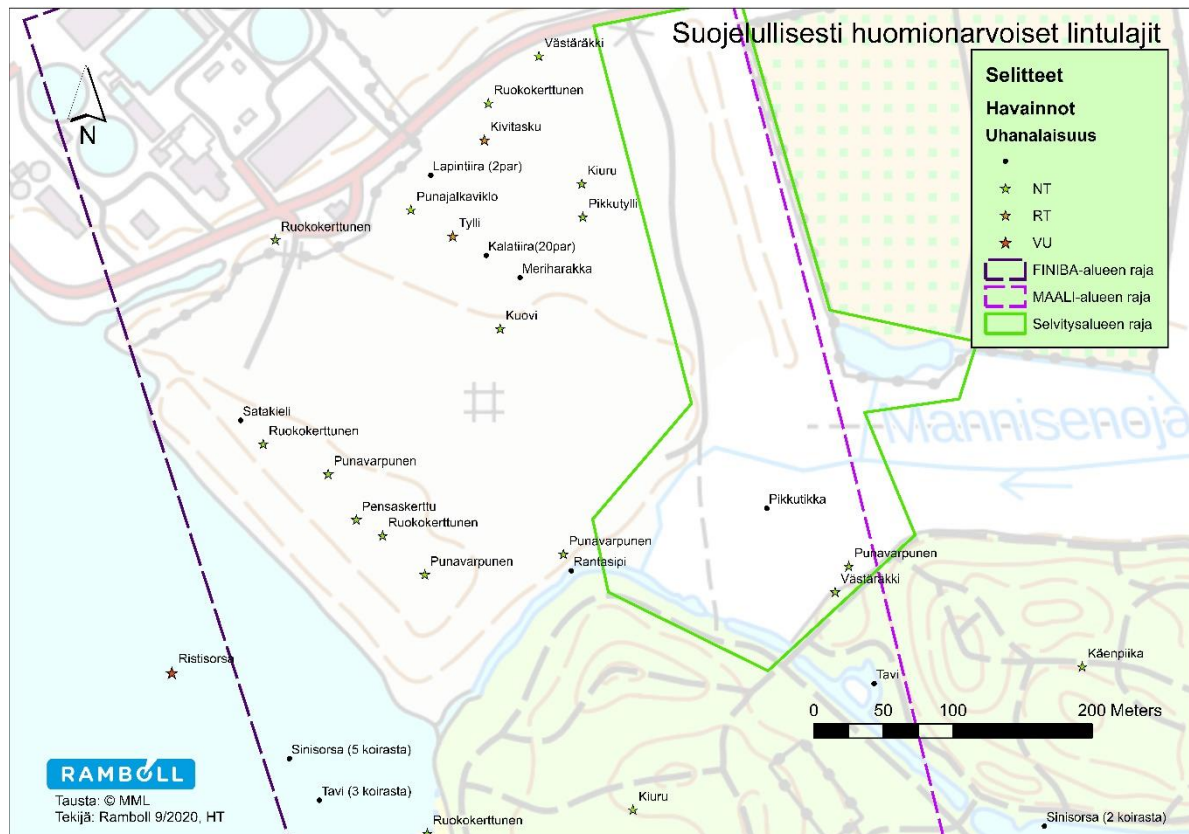
Taulukko 1. Maastokäyntien yhteydessä pesintään viittaavasti havaitut huomionarvoiset lajit ja niiden luokittelu sekä esiintymän kuvaus. Selitykset: Maastokäyntien yhteydessä havaitut pesiviksi arvioidut suojelullisesti huomionarvoiset lajit. Selitykset Uh.= Uhanalaisuus. VU = Vaarantunut, RT = Alueellisesti uhanalainen, NT = Silmälläpidettävä. EU = Direktiivin liitteen 1.laji. KV = Suomen kansainvälinen vastuu-laji. RT = alueellisesti uhanalainen laji.

Laji	Tieteellinen nimi	Uh	EU	KV	Esiintymä
Ristisorsa	<i>Tadorna tadorna</i>	VU			Reunavyöhyke; rannalla 1yks
Tavi	<i>Anas crecca</i>			x	Reunavyöhyke; Mannisenjoassa ja merellä
Pikkutylli	<i>Charadrius dubius</i>	NT			Reunavyöhyke; 1 pari lumen vastaanottoalueella
Tylli	<i>Charadrius hiaticula</i>	RT			Reunavyöhyke 1 pari lumen vastaanottoalueella
Kuovi	<i>Numenius arquata</i>	NT		x	Reunavyöhyke 1 pari lumen vastaanottoalueella
Rantasipi	<i>Actitis hypoleucos</i>			x	Reunavyöhyke; 1 pari Mannisenjoassa
Punajalkaviklo	<i>Tringa totanus</i>	NT			Reunavyöhyke; 1 pari lumen vastaanottoalueella
Kalatiira	<i>Sterna hirundo</i>		x	x	Reunavyöhyke; 20 paria lumen vastaanottoalueella
Lapintiira	<i>Sterna paradisaea</i>		x		Reunavyöhyke; 1 pari lumen vastaanottoalueella
Käenpiika	<i>Jynx torquilla</i>	NT			Reunavyöhyke; reviiri Mannisenjojanpuistossa
Kiuru	<i>Alauda arvensis</i>	NT			Reunavyöhyke; reviiri lumen vastaanottoalueella
Västäräkki	<i>Motacilla alba</i>	NT			Reviiri selvitysalueen eteläreunalla, useita reuna-alueella
Kivitasku	<i>Oenanthe oenanthe</i>	RT			Reviiri lumen vastaanottoalueella
Ruokokerttunen	<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>	NT			Reuna-alueella; useita reviirejä
Pensaskerttu	<i>Sylvia communis</i>	NT			Reuna-alueella; kaksi reviiriä
Punavarpunen	<i>Carpodacus erythrinus</i>	NT			Selvitysalueen eteläosassa 1-2 reviiriä ja 2-3 ranta-alueella

3.3.3 Arvokkaat lintualueet

Oulun seudun kansainvälisesti arvokas (IBA) lintualueen raja on lähimmillään noin 3 kilometrin päässä. Kyseinen alue on määritelty laajempaan kansallisesti arvokkaaksi lintualueeksi (FINIBA), minkä raja on lähimmillään 130 metrin päässä (kartta 4). Edelleen kyseinen alue on rajattu laajempaan Oulun seudun maakunnallisesti arvokkaaseen lintualueeseen (MAALI), johon selvitysalue pääosin sisältyy (kartta 4).

Mannisenjojan selvitysalue sellaisenaan ei ole tärkeää pesimäaluetta vesi- ja rantalintulajeille, joihin em. kerääntymäalueen linnustollinen arvo perustuu. Selvitysalueen sisällä arvokkaimpaa lintualueena voidaan pitää eteläosan lehtometsää ja selvitysalueen läheisyydessä lumen vastaanottoalueella olevaa rantalintujen pesimäaluetta.

Kartta 4. Tärkeimmät lintuhavainnot ja luokitellut lintualueet

3.4 Direktiivilajiselvitys

Luontodirektiivin tiukkaa suojelua vaativien liitteen IV (a) lajeista hankealueella voivat levinneisyystietojen perusteella esiintyä isot petolajit kuten karhu, ilves ja susi. Kyseiset petoeläimet ovat kuitenkin pääosin erämaan lajeja, jotka eivät viihdy maatalousmaisemien ympäröimissä talousmetsissä tai asutuksen läheisyydessä. Siitä syystä on hyvin epätodennäköistä, että hankealueella olisi petoeläinten ydinreviirejä, pesäpaikkoja tai että sillä olisi muutoin ratkaiseva asema kyseessä olevien direktiivilajien menestymiselle.

Hankealueella ei havaittu sellaisia vanhoja lahopuisia metsiä tai metsäpaloalueita, varttuneita kuusikoita, tarpeeksi vanhoja korpimetsiä tms., jotka voisivat toimia direktiivilajien kuten saukon, liito-oravan, perhosten, korentolajien tai kovakuoriaislajien elinympäristönä. Selvitysalueella ei havaittu lepakoille sopivia piilopaikkoja. Pohjanlepakko saalistaa metsien reuna-aleilla, joten lumen vastaanottoalueen ja Mannisenjojan puiston reuna-alueet sekä alueen kulkuväylät voivat kuulua osana lajin laajahkoon saalistusalueeseen.

Selvitysalueen vesistöjen arvioitiin olevan mahdollisia viitasammakkoelinympäristöjä, joten lajin esiintymistä alueella selvitetiin maastokäynnein:

Selvitysalueen itäosassa sijaitsevassa lammessa (Kuva 9) havaittiin 19.5.2020 kolme soidintavaa viitasammakkokoirasta.

Kuva 9. Selvitysalueen itähaarassa sijaitsevassa lammessa oli ensimmäisen maastokäynnin 13.5.2020 aikana vielä hieman jäätä. Noin viikko myöhemmin lammessa äänteli kolme viitasammakkoa

Mannisenojassa (Kuva 10, vasen kuva) ei havaittu viitasammakoita. Ojan virtaus on liian voimakas ollakseen lajille sopiva lisääntymispaikka. Mannisenpuiston lammissa (Kuva 10, oikea kuva) ei saatu havaintoja viitasammakoista. Lammet vaikuttivat viitasammakkoselvityksen aikaan sopivia lajin esiintymispaikoiksi. Kasvillisuusselvityksen aikaisten havaintojen perusteella lampien vedenlaatu arvioidaan olevan liian heikko ollakseen sopiva elinympäristöä sammakkoeläimille. Vesi oli heinäkuussa punaruskea (Kuva 7) (todennäköisesti rautapitoinen) ja elokuuisella käynnillä harmaanruskea. Vedellä oli runsas liikaravinteisuuden viittaava limaskakasvusto (Kuva 8) ja virtauspaikoilla (vesiputkien aukoilla) vedellä oli paha haju.

Kuva 10. Mannisenojassa (vasen kuva) ja Mannisenpuiston lammissa (oikea kuva) ei havaittu viitasammakoita.

4. YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Selvitysalue koostu pohjoisessa sijaitsevasta lumen vastaanottoalueen avoimesta kentästä, sen itäpuolisesta metsäkaistaleesta sekä kentän eteläpuolella sijaitsevasta Mannisenpuistosta, Mannisenpuiston eteläpuolisesta lehtometsästä ja Mannisenpuiston pohjoisreunasta.

Lehtometsän (VU) ja kentän itäpuolisessa metsikössä sijaitsevan pienen soistuman kasvillisuus ovat luonnontilaisen kaltaisia. Muilta osin alue on voimakkaasti ihmisvaikutuksen alhainen.

Lehtometsässä esiintyy noin 0,5 ha alalla valtakunnallisesti silmälläpidettävää (NT) ja alueellisesti uhanalaista (RT 3a) lehtopalsamia. Mannisenpuiston pohjoisosan kuivan niityn kaistaleella on ketoneilikkaesiintymiä (NT, RT 3a). Ketoneilikkaa esiintyy myös selvitysalueen ulkopuolella lännessä.

Selvitysalueella havaittiin useita esiintymiä haitallisista vieraslajeista. Niistä laajimmalle levinnyt on jättipalsami, jonka kasvustot uhkaavat levitä myös alueellisesti uhanalaisen lehtopalsamin kasvupaikoille. Lehtopalsami on näistä kahdesta palsamilajeista pienempi ja heikompi kilpailija, joten jättipalsamin leviäminen sen kasvupaikoille uhkaa koko esiintymää. Muita alueella havaittuja haitallisia vieraslajeja ovat kurturuusu ja etelänruttojuuri.

Selvitysalueen rajojen sisällä linnusto koostuu valtaosaksi tavanomaisista pensaikoiden lehti- ja havumetsien lajeista. Linnustollisesti huomionarvoinen on eteläosan lahoppuustoinen lehtometsä, jossa havaittiin pikkutikka. Pensaikoiden lajeja selvitysalueella olivat mm. urpiainen, punavarpunen ja ruokokerttunen, avomaiden laji västäräkki. Selvitysalueen länsipuolella olevalla lumen vastaanottoalueella pesivät mm. kivitasku, tiirayhdyskunta, meriharakka, pikkutylli, tylli, punajalkaviklo ja kuovi. Edustan vesialueella havaittiin vaarantuneeksi luokiteltu ristisorsa. Silmälläpidettäväksi (NT) luokitelluista lajeista havaittiin selvitysalueella tai sen lähialueella pesintään viittaavasti pikkutylli, kuovi, punajalkaviklo, käenpiika, kiuru, västäräkki, ruokokerttunen, pensaskerttu ja punavarpunen ja alueellisesti uhanalaisiksi luokitelluista tylli ja kivitasku. EU:n lintudirektiivin liitteen I mukaisia lajeja olivat kala- ja lapintiira ja Suomelle määritellyjä vastuulajeja oli 4.

EU:n direktiivilajeista selvitysalueella esiintyy viitasammakko. Lajista tehtiin havaintoja alueen itähaaraan sijoittuvassa lammessa. Muita direktiivilajeja ei arvioida selvitysalueella esiintyvän.

5. LÄHDE- JA KIRJALLISUUSLUETTELO

ELY-keskus 2020. Uhanalaisten lajien rekisteritiedot selvitysalueelta KEHA/4097/2020

Hyvärinen, E., ym. 2019: Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2019.

Kontula, T. & Raunio, A. (toim.) 2018. Suomen luontotyyppien uhanalaisuus 2018.

Koskimies, P. 1994: Linnuston seuranta ympäristöhallinnon hankkeissa. Vesi- ja ympäristöhallinnon julkaisuja – sarja B. 83 s.

Lajitietokeskus 2020. Havaintotiedot os. www.laji.fi

Lehikoinen, A., Jukarainen, A., Mikkola-Roos, M., Below, A. Lehtiniemi, T., Pessa, J., Rajasärkkä, A., Rintala, J., Rusanen, P., Sirkiä, P., Tiainen, J. & Valkama J. 2019. Linnut. Julk.: Hyvärinen, E., Juslén, A., Kemppainen, E., Uddström, A. & Liukko, U.-M. (toim.) 2019. Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2019. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. Helsinki. S. 560-570.

Luontodirektiivi 92/43/ETY.

Metsälaki 1093/1996.

Metsäntutkimuslaitos 2017. Monilähteisen valtakunnan metsien inventoinnin (MVMI) kartta-aineisto; puustotiedot (www.paikkatietoikkuna.fi)

MML 2020. Maanmittauslaitoksen avoin kartta-aineisto.

Nieminen, M. & Ahola, A. (toim.) 2017: Euroopan unionin luontodirektiivin liitteen IV lajien (pl. lepakot) esittelyt. – Suomen ympäristö 1/2017: 1-278.

Söderman, T. 2003: Luontoselvitykset ja luontovaikutusten arviointi – kaavoituksessa, YVA-menettelyssä ja Natura-arvioinnissa. – Suomen Ympäristökeskus. Ympäristöopas 109. 196 s.

Vesilaki 587/2011.

Väisänen, R., Lammi, E. & Koskimies, P. 1998: Muuttuva pesimälinnusto. 567 s. Otavan kirjapaino, Keuruu.